

Aurea libertas Veritas exulans

Josef Schreier

Aurea libertas

Castulus
Jindřich Suk, tenor
Cosmophilus
Jan Vaculík, bas / bass

Veritas exulans

Veritas
Michaela Dvořáková, soprán / soprano

Politicus
Jindřich Suk, tenor

Mundus
Jan Vaculík, bas / bass

Ensemble Damian

Alena Strojilová, Branislav Lariš
bousle / violin

Petra Machková Čadová
violoncello / cello

Dalibor Teimer
kontrabas / double bass

Marek Kubát
tbeorba / tbeorbo

Martin Smutný
pozitiv / positive organ

Vendula Johnová
kostýmy / costumes

Tomáš Hanzlík
nastudování a režie / rehearsing and direction

Josef Schreier (1718-?)
AUREA LIBERTAS / VERITAS EXULANS

Dvě alegorické komické opery pojednávající o tom, zda není muži lépe bez ženy, a jak se Svět s pomocí Politika zbaví Pravdy. Schreier, proslulý pastorálními kompozicemi na české texty a především hanáckou operou *Landebork*, která mu byla v poslední době připisována, se zde představuje opět jako předchůdce poetiky Divadla Jára Cimrmana.

Obsazení: SATB, vn 1-2, vc, cb, org

V archivu Gesellschaft der Musikfreunde ve Vídni je uložen pod signaturou IV/7755 rukopis zpěvohry, která má následující titul: *Opera. / Aurea Liber. / tas. a / Tenore et Basso / Violinis 2= / Con / Fondamento / Ex Rebus / Josephi Schebetowsky*. Na titulním listu vlevo nahoře je tužkou mladší přípisek „Schreier.“

Podle podpisu majitele můžeme přesně určit provenienci rukopisu. Josef Šebetovský působil v letech 1761–1807 jako kantor v Pozříchách u Brna. Není známo, jak se dostal později rukopis této Schreierovy zpěvohry až do Vídně.

Skladba je psána pro dva zpěváky. Jména jednajících postav jsou míněna ironicky, Castulus znamená v překladu poctivý mládeneček a Cosmophilus světák.

Kompozice má formu číselné opery s pěti uzavřenými scénami, z nichž každá je tvořena recitativem a árií (resp. duetem). První a pátý recitativ je navíc obohacen o tzv. ariosa, která strohý rytmus recitativů oživují melodickou linkou.

Kromě tohoto základního pramene se dochoval ještě mladší opis zpěvohry Aurea Libertas, který pořídil olomoucký kantor Zefýrin Konečný v roce 1830. Tato verze skladby má již pokleslou formu, recitativy jsou bez hudby, pouze mluvené, u árií jsou vypuštěny předehery a mezihry. Jednající postavy už nemají ironická jména. Vokální party v tomto případě jsou určeny pro soprán (Námluvčí) a alt (Ženich). Podle tohoto pramene, uloženého v Městském aechivu ve Vyškově, byl v roce 1941 pořízen opis, který vlastní oddělení dějin hudby Moravského zemského muzea (signatura A 11.581).

Z hlediska strukturálního tvoří opera *Aurea Libertas* jednotný skladatelský celek s dalšími pěti dnes již známými moravskými zpěvohrami z poloviny 18. století: *Opera o Landeborkovi*, *Oratorium am Charfreitag „Kde jsi bříšniku“*, *Oratorium pro Sacro Sepulchro*, *Oratorium ad Sepulchrum Domini* a *Veritas exulans cogete Mundo et Politica* (dochovaná v Moravském zemském archivu v Brně jako součást tzv. guberniální sbírky pod signaturou G 11). Podle titulního listu by mohl být autorem textu kojetínský kantor Tomáš Kužník, básník známý z hanáckých veršování v Galašově Muze moravské, které jsou velmi podobné veršům z *Landeborka*. Mladší a kompletnější opis díla je dohován ještě v Regionálním muzeu ve Vysokém Mýtě (signatura Krameniš 407). Tento rukopis pochází z Vamberka u Rychnova nad Kněžnou. Skladba je mylně autorsky přisouzena pražskému skladateli Františku Xaveru Briximu. Opera je psána pro tři jednající postavy (Veritas-Pravda, Politicus-Politik, Mundus-Svět) s doprovodem dvojice houslí a generálbasového nástroje označeného jako Fundamento. Opera má sedm scén.

Vyjmenované kompozice prozrazují svou hudební strukturou jednotný skladatelský rukopis, který i přes námětovou rozdílnost jednotlivých skladeb je patrný především ve stejné melodické, rytmické a harmonické výstavbě recitativů a arios a i v mnoha podobnostech ve stavbě předeher árií. Nápadné je i to, že rukopisy všech zpěvoher pocházejí z oblasti Hané.

Pravděpodobný autor všech šesti uvedených zpěvoher, Josef Schreier, se narodil 2. 1. 1718 v Dřevohosticích u Bystřice pod Hostýnem. V roce 1740 se stal kantorem v Bílovicích nedaleko Uherského Hradiště. S manželkou Annou zde přivedli na svět jedenáct dětí. Z Bílovic se Schreier s rodinou přestěhoval do Modré u Bratislavy a nakonec měl působit blízko svého rodiště ve službách hraběte Rottala, kde pro nás jeho stopa zatím končí.

František Malý

Josef Schreier (1718-?)
AUREA LIBERTAS / VERITAS EXULANS

Aurea libertas and Veritas exulans are two allegorical comic operas dealing with two questions: are women better off without men, and how politics eradicate truth from the world. Schreier, famed for his pastoral compositions on Czech texts and especially the Haná opera *Landebork*, which was recently attributed to him, appears here once again as the forerunner of the famous Czech comic Jara Cimrman Theatre.

Cast: SATB, MV 1-2, vc, cb, org

An opera score with the following title is held in the archives of the Gesellschaft der Musikfreunde in Vienna under call-number IV / 7755: *Opera. / Aurea Liber. / tas. a / Tenore et Basso / Violinis 2= / Con / Fondamento / Ex Rebus / Josephi Schebetowsky*. The later annotation 'Schreier' is written in pencil in the upper left corner of the front page.

The signature of the owner can be used to precisely determine the origin of the manuscript. Josef Šebetovský worked as a teacher in the village of Pozřice near Brno in 1761–1807. It is not known how the score of Schreier's opera ended up in Vienna.

The composition of the work is in the form of a „number opera“: five distinct acts comprised of individual pieces (recitatives and arias) easily extracted from the opera. The first and fifth recitatives are enhanced by melodic ariosos that animate the austere rhythm of the recitatives.

The opera is written for two singers whose character names are meant ironically: Castulus means „honest lad“ and Cosmophilus „dandy.“

In addition to this primary source, a later copy of the opera *Aurea libertas* procured by Olomouc teacher Zefýrin Konečný in 1830 has also been preserved. However, this version of the composition has a diminished form: the recitatives are spoken and not accompanied by music; the overtures and interludes are omitted from the arias; and the characters no longer have ironic names. The vocal parts in this later version are intended for soprano (Matchmaker) and alto (Groom). According to this source, held today in the Municipal Archive in Vyškov, a copy was made in 1941 and is owned by the Department of Music History at the Moravian Museum (call-number A 11.581).

In terms of structure, the opera *Aurea libertas* is a complete compositional work with five other known Moravian operas from the mid-eighteenth century: the *Landebork* opera, *Oratorium am Charfreitag „Where are You, Sinner“*, *Oratorium pro Sacro Sepulchro*, *Oratorium ad Sepulchrum Domini* and *Veritas exulans cogere Mundo et Politica* (held in the Moravian Archives in Brno as part of the „Gubernatorial Collection“ under call-number G 11). According to the title page, the author of the text could have been Kojetín teacher Tomáš Kužník, a poet known for his Haná-dialect verse in Gallaš's Moravian Muse, which is very similar to the verse from *Landebork*. A later and more complete work is preserved in the Regional Museum in Vysoké Mýto (call-number Krameniš 407). This manuscript comes from Vamberk near Rychnov nad Kněžnou. The composition is mistakenly attributed to the Prague composer František Xaver Brixl. The opera is written for three characters (Veritas-Truth, Politicus-Politician, Mundus-World), accompanied by a pair of violins and a basso instrument designated as Fundamento. The opera has seven acts.

The musical structure of the listed works reveal a uniform compositional style which, despite thematic differences in the individual pieces, is apparent – there is a similar melodic, rhythmic, and harmonic construction of the recitatives and arias, and there are many similarities in the structure of the aria overtures. Also striking is the fact that all these opera scores come from the Haná region.

The likely composer of all six operas is Josef Schreier, born 2 January 1718 in Dřevohostice near Bystřice pod Hostýnem. In 1740 he became a teacher in Bílovice near Uherské Hradiště. Schreier and his wife Anna had eleven children. The Schreier family moved from Bílovice to Modrá near Bratislava and later Josef apparently went to work near his hometown for Count Rottal, which is where news of his life ends.

František Malý

